

## שקר החן והבל היופי- בין פנים לחוץ / לחנוכה

1. עין אי"ה שבת ב' (עמ' 11)

אמימר ומר זוטרא ורב אשי, הוו יתבי בסעודה. אייתו לקמיהו ברדא, אמימר ורב אשי משו ידיהו, מר זוטרא לא משי ידי. אמרי ליה: לא סבירא ליה מר להא דאמר רב ששת ברדא שרי? אמר להו רב מרדכי: בר מיניה דמר, דאפילו בחול נמי לא סבירא ליה, דסבירא ליה כי האי תנא, דתניא: מגרר אדם גלדי צואה וגלדי מכה מעל בשרו בשביל צערו, ואם בשביל ליפות עצמו- אסור. ואינהו כמאן סברוה? כי הא, דתניא: רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל כבוד קונו, משום שנאמר "כל פועל ד' למענהו".

הנטיה אל היופי יש לה שני צדדים, האחד טוב והשני רע. מצד אחד, היא מרוממת את הנפש ומפעלת על העין הרואה פעולה טובה ומכובדת, ומצד השני, האדם עלול לאבד על ידה את היסוד הראשי להצלחתו, **שיסוד ההצלחה הפנימית הוא שידע האדם שאושרו ימצא תמיד בעצמו, בקרב נפשו ולבבו, ולא ילך לבקשה אצל אחרים**. שהנטיה ליופי משעבדת את האדם לזולתו, שרוב ענייני היופי המה רק ביחש העין החיצוני, ובזה האדם עלול לשכוח את עצמו בצד המוסרי שלו, ולעשות מעשיו רק על פי המציאות המצוירת אצל זולתו, ובזה הוא מתרחק מכל דרך האמת ויראת ד' האמיתית, שיסודה היא הדעת העליונה ש"נר ד' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן", שהטוב העליון נובע רק מכפי היישרתו הפנימית, על פי עומק חפצו לטוב, לצדק ולמישרים, לא בשביל מציאות חן בעיני זולתו.

על כן, שתי הנטיות צריך שימצאו בהן מחזיקים. כי הנטיה למציאת חן בעיני זולתו, חוץ מרוממות הנפש שיש בעצם היופי, היא בעצמה תועיל מכל מקום בחיי החברה גם כן הרבה, מפני שעל ידי זה מתגדלת ההשתעבדות החברתית לדברים הטובים והנכבדים שכבר קנה אותם הכלל. אמנם, באשר מחילופים הנמצאים בסגולות הנפש, נמצא אנשים שיסוד התייחדותם תלוי בהדרכת עצמם לצד הטוב הנעלה, לחסידות ולקדושה, ורק בתור פעולה שניה, על כרחם, תצא מאלה הקדושים תועלת גדולה להכלל כולו. הם הינם המורים הגדולים, שלא בהשפעה מעשית של פעולה הם מדריכים את דורם בדרכי חיים, כי אם בעצם הווייתם ומציאותם. וישנם אנשים, שנוצרו להיות מדריכים בפועל ומשפיעים בדיבור ובמעשה. האנשים הגנוזים, שכל טובם בפנימיותם- יותר הם ראויים שיעשו רושם על עצמם ועל העולם בשנאתם את היופי וההתהדרות, ובבטלם את חפישת החן מהסביבה שלהם, כדי שיבואו הלימודים היוצאים מזאת הנטיה האמיתית הזאת בעולם, להרבות השקט והשלום הפנימי, הצניעות והקדושה שבלב ועומק הנפש. אבל האנשים המוכנים להשפעה בפועל, הם, על כרחם, קשורים הם עם העולם, והרושם הטוב והמכובד שהם עושים על ידי היופי המלווה אותם, הוא מכלל עבודתם בקודש- הם צריכים להיות רוחצים פניהם ידיהם ורגליהם בכל יום לכבוד קונם, שזהו כבודו של מקום ברוך הוא, שיגדל רושם הטוב של אנשי קודש צדיקים וחכמים לפעול על הבריות, ושיגדל כח הבושה בעולם על ידי מה שימצא האדם משועבד להסכמת החברה בכל דבר טוב, שמכריע את החסרון היוצא מזה למי שמשמש בנטיה של השתדלות ביופי החיצוני לסמות את עיני זולתו, ולאבד את מרכז האושר הפנימי שהוא "נחלת שדי ממרומים", הנתונה דוקא לאדם לבדו בפנימיותו, ואין לזרים איתו. ועל ידי שתי השפעות יחד, יצאו הדברים הטובים שצריכים להיוולד משתי הנטיות, "ואלו ואלו- דברי אלוקים חיים".

2. שם (שבת א', עמ' 76)

**הזהיר במזוזה- זוכה לדירה נאה, הזהיר בציצית- זוכה לטלית נאה, הזהיר בקידוש היום- זוכה וממלא גרבי יין.**

ישנם אנשים שהשקיפו על מרחב החיים עם כל התפשטותם, וראו כי נפש האדם בבריאותה- היא נוטה לחיות חיים רחבים, נאותים לפי הרחבתם של כוחות נפשו, ששואפת להתפשט. חשבו על כן וטעו, שלא ימצא האדם למלא נפשו בחיים, כי אם אם ישים את החיים ההווים החומריים מקום מרכז תכליתו, שאז ישאף למלא את חוק החיים. אבל אם תעודתו ומגמתו הפנימית תהיה רק יסוד החיים הרוחניים והנצחיים, ויהיו לו כל ענייני החיים הרחבים שבעוה"ז רק בערך הכשר והכנה להשגת קיום התורה והמצוות- יצטמצם אצלו יסוד החיים, ונמצא שיהיו חיוו אז שלא כפי טבע נפשו האנושית, שמתגעגעת לחיים רחבים. ומפני משפט מעוקל זה, באו לעשות הטפל לעיקר. אבל באמת- שקר בימינם, כי אע"פ שהרחבת החיים היא נטיה טבעית באדם, אבל לא מפני זה צריכות אותן ההרחבות המוחשיות להיות תכלית החיים, אלא יסוד החיים ותכליתם הוא הצד הקדוש שבהם, פרי הטוב העומד לעד. אלא שכל כך ישנם מעמדים גבוהים ובקשות גדולות בדרכי ד', עד שכל הרחבת החיים הטבעיים, הכל נתבעים הם לצורך התעודה ההכנית, לרגלי ההכשר של צד הקדושה שנמצא בפנימיות החיים. על כן, אל יאמר אדם כי הזהיר במזוזה, ודאי יסוד מגמתו במושג הדירה הוא למען יקיים על ידה את

המצוה התלויה בה, שמגמתו זאת מתנגדת אל הרחבת עצם החיים שיש בחשק הטבעי של האדם, אל דירה נאה רחבה והדורה. לא כן הוא, כי עם עשיית התמצית העיקרית שבחיים את היסוד הרוחני התכליתי, מכל מקום כל ההרחבות נזקקות לו, והזהיר במזוזה- משום הכי זוכה לדירה נאה. וכמו כן בציצית, אע"פ שיסוד השקפתו העיקרית בבגדים ויחשו אליהם בעיקרם הוא מצד ערך המצוה שאפשר להיעשות על ידם, לא יצומצם מפני זה כח הנטיה של צורך ההתרחבות הנטועה בנפש האדם, וזוכה גם כן לטלית נאה. והוא הדין הזהיר בקידוש היום, אע"פ שמציאות היין אצלו אינה לשמחת החיים ההדיוטית, אל יחשוב הטועה כי השקפה כזאת גורמת לסגור את דלת הרחבת תענוגי החיים, כי אם זוכה וממלא גרבי יין. אלא במקום שמי ששמים כל מגמתם התכליתית בדברים המגושמים לבדם- לא יוכלו להתרומם אל קדושת הרעיונות, ולשמוח שמחה עדינה בחייהם, ובמלאה סיפוקם, והזקנה תכביד עליהם ידה- ימצאו עצמם מבוהלים ודעתם מטורפת, לעומת זה קווי ה', שהכירו את החיים בתור אמצעי הגון, אע"פ שערכו בתור אמצעי- לא גרם כלל לצמצום, אבל גרם להיות השמחה קיימת בהם בכל עת וכל מצב, וההכשר להתרומם אל מרומי הצוירים הרוחניים מאהבת ד' וכבודו, וכל דרכי היושר והטוב נעוצים אצלם בעצם החיים החושיים עצמם, עד שאותה הדירה הנאה, הטלית הנאה וגרבי היין- יש להם ערך נעלה ומיוחד, בהיותם באים בערך זכות למי ששם כל עניינם רק כהרחבה אמצעית לתמצית החיים וגרעינים הפנימי שתלוי בהם, הוא צד המצוה והקדושה שבהם.

3. שמות (ל"ח, ח')

{ח} וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֶת כָּנוֹ נְחֹשֶׁת וְאֶת בְּמִרְאֵת הַצָּבָאֵת אֲשֶׁר צָבָאוּ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

4. אבן עזרא (שם)

וטעם הצובאות. כי משפט כל הנשים להתייפות, לראות פניהם בכל בוקר במראות נחושת או זכוכית, לתקן הפארות שעל ראשיהם. הם הנזכרים בספר ישעיה, כי מנהג ישראל היה כמנהג ישמעאל עד היום. והנה, היו בישראל נשים עובדות השם, שסרו מתאוות זה העולם, ונתנו מראותיהן נדבה, כי אין להם צורך עוד להתייפות, רק באות יום יום אל פתח אוהל מועד להתפלל ולשמוע דברי המצות. וזהו אשר צבאו פתח אוהל מועד. כי היו רבות.

5. רש"י (שם)

צמראות הצובאות. צנות ישראל- היו צידן מראות, שרואות צהן כשהן מתקשטות, ואף אותן לא עכצו מלהביא לנדבת המשכן, והיה מואם משה צהן, מפני שעשויים ליצר הרע, אמר לו הקב"ה: קבל, כי אלו חציצין עלי מן הכל, שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות צמארים, כשהיו צעליהם יגיעים צעזדות פרך, היו הולכות ומוליכות להם מאכל ומשתה ומאכילות אותם, ונוטלות המראות, וכל אחת רואה עצמה עם צעלה צמראה, ומשדלתו צדברים, לומר אני נאה ממך, ומתוך כך מציאות לצעליהם לידי תאוה, ונזקקות להם, ומתעצרות ויולדות שם, שנאמר תחת התפוח עוררתיך (שיר השירים ח, ה), וזה שנאמר "צמראות הצובאות", ונעשה הכיור מהם, שהוא לשם שלום בין איש לאשתו, להשקות ממם שצחוכו למי שקנא לה צעלה ונסתרה.